הא לא צריכא ליה [א][ותיפוק ליה] דהא מצרית ראשונה היא וכי תימא הנך אזלי לעלמא והני אחריני נינהו והא תניא [ב]א"ר יהודה מנימין גר מצרי היה לי חבר מתלמידי ר"ע אמר אני מצרי ראשון ונשאתי מצרית ראשונה אשיא לבני מצרית שניה כדי שיהא בן בני ראוי לבא בקהל אמר רב פפא אנן משלמה ליקו ונתיב שלמה לא נסיב מידי דכתיב [1]ביה מן הגוים אשר אמר ה' אל בני ישראל לא תבואו בהם והם לא יבואו בכם אכן יטו את לבבכם אחרי אלהיהם בהם דבק שלמה לאהבה אלא קשיא ויתחתן מתוך אהבה יתירה שאהבה מעלה עליו הכתוב כאילו נתחתן בה א"ל רבינא לרב אשי והא אנן (א) תנן פצוע דכא וכרות שפכה מותרים בגיורת ומשוחררת הא בנתינה אסירי א"ל וליטעמיך אימא סיפא ואינן אסורין אלא מלבא בקהל הא בנתינה שרו [ג]אלא מהא ליכא למשמע מינה:

מתני' [ד]עמוני ומואבי אסורים ואיסורן איסור עולם אבל נקבותיהם מותרות מיד [ה]מצרי ואדומי אינם אסורים אלא עד שלשה דורות אחד זכרים ואחד נקבות ר"ש מתיר את הנקבות מיד א"ר שמעון ק"ו הדברים ומה אם במקום שאסר את הזכרים איסור עולם התיר את הנקבות מיד מקום שלא אסר את הזכרים אלא עד שלשה דורות אינו דין שנתיר את הנקבות מיד אמרו לו [ו]אם הלכה נקבל ואם לדין יש תשובה אמר להם לא כי הלכה אני אומר:

גמ' מנא ה"מ א"ר יוחנן דאמר קרא [2]וכראות שאול את דוד יוצא לקראת הפלשתי אמר אל אבנר שר הצבא בן מי זה הנער אבנר ויאמר אבנר חי נפשך המלך אם ידעתי ולא ידע ליה והכתיב [3]ויאהבהו מאד ויהי לו נושא כלים אלא אאבוה קא משאיל ואבוה לא ידע ליה והכתיב [4]והאיש בימי שאול זקן בא באנשים [ז]ואמר רב ואיתימא רבי אבא זה ישי אבי דוד שנכנס באוכלוסא ויצא באוכלוסא (ב) ה"ק שאול אי מפרץ אתי אי מזרח אתי אי מפרץ אתי מלכא הוי [ח]שהמלך פורץ לעשות דרך ואין ממחין בידו אי מזרח אתי חשיבא בעלמא הוי מ"ט אמר ליה שאל עליה דכתיב [5]וילבש שאול את דוד מדיו כמדתו וכתיב ביה בשאול [6]משכמו ומעלה גבוה מכל העם א"ל דואג האדומי עד שאתה משאיל עליו אם הגון הוא למלכות אם לאו שאל עליו אם ראוי לבא בקהל אם לאו מ"ט דקאתי מרות המואביה א"ל אבנר תנינא [ט][7]עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית אלא מעתה [8]ממזר ולא ממזרת ממזר כתיב מום זר [9]מצרי ולא מצרית שאני הכא דמפרש טעמא דקרא [10]על (ג) אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים דרכו של איש לקדם ולא דרכה של אשה לקדם היה להם לקדם אנשים לקראת אנשים ונשים לקראת נשים אישתיק מיד [11]ויאמר המלך שאל אתה בן מי זה העלם התם קרי ליה נער הכא קרי ליה עלם הכי קא אמר ליה הלכה נתעלמה ממך צא ושאל בבית המדרש שאל אמרו ליה עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית

אקשי

ותיפוק ליה. דאפי' (ד) גיורה מצרית ראשונה היא ואפ"ה קרי ליה מתנות: **הנך אזלי לעלמא.** מתו וטבעו בימי פרעה וכי אזהר רחמנא מערב רב: **והני אחריני נינהו.** אומות אחרים באו וישבו בארצם: **אשיא לבני מצרית שניה.** שאם אשיאנו מצרית ראשונה יהא בנה שני לה דאמרינן בפירקין (לקמן עח.) הלך אחר פסולן אלמא לא אזדו לעלמא והני מצרים נינהו: **לא נסיב מידי.** אלא לזנות היה מתכוין: **דבק שלמה לאהבה.** ולא לאישות: **והא אנן לא תנן הכי.** כי הך מתניתא דקתני לעיל (ט) פצוע דכא מותר בנתינה: **גיורת ומשוחררת אין.** דלישראל כשר נמי שרי': **הא בנתינה אסור.** כישראל מעליא דבקדושתיה קאי: **מתני' אם הלכה.** שמעת מרבותיך שהנקבות מותרות מיד במצרי ואדומי נקבל ממך: **ואם לדין.** שאתה דן ק"ו מעצמך יש תשובות להשיב ובגמרא מפרש לה: **לא כי.** אפילו אני דן מעצמי אין לכם תשובה כדמפרש בגמרא (כ) ומ"מ הלכה אני אומר: **גמ' ולא ידע ליה.** שאול לדוד: **באוכלוסא.** שר על ס' רבוא: **שהמלך פורץ.** גדרות של אחרים לעשות לו דרך קצר מביתו לפרדסו או לכרמו: **חשיבא בעלמא הוי.** כדמפ' דחזא ביה סימני מלכות הלכך לא אפשר דלא הוי רישא: **מאי טעמא אמר ליה שאל.** מאי חזא דמסתפי מיניה ממלכותא: **ממזר כתיב מום זר.** כל שיש בו מום זרות:

אם

ותיפוק ליה משום דהויא מצרית ראשונה. פי' בקונט' ואפ"ה קרי ליה מתנות וקשה דפשיטא דשייך בה מתנות דהא תפסי בה קידושין ונראה דפריך דהיאך נשאה שלמה הא מצרית ראשונה הואי ואסורה בקהל [א]: **וכי תימא הנך אזלי לעלמא.** פי' אומה של מצרים שאמר עליהם הכתוב דור שלישי יבא להם ולא שני הלכו להתיישב בשאר ארצות והני אחריני נינהו שאומה אחרת נתיישבה שם והאמר רבי יהודה מנימין גר מצרי כו' ופשט לו דמנימין בא מארץ מצרים דאי מן המצריים שנתיישבו בשאר ארצות לא היה קורהו גר מצרי שלא היו ידועים בשאר ארצות: **מנימין גר מצרי כו'.** וא"ת ולמה לא היה מותר לבא בקהל והלא אין מצריים במקומן שכבר עלה סנחרב ובלבל כל העולם ומטעם זה התיר ר' יהושע את יהודה גר העמוני במס' ידים (פ"ד מ"ד) ומייתי לה בפרק תפלת השחר (ברכות דף כח.) שאמר לו ר' יהושע מותר אתה שכבר עלה כו' ובסוטה (דף ט. ושם) פי' בקונטרס דתניא בתוספתא שאמר לו ר' עקיבא מנימין טעית שכבר עלה סנחריב ובלבל כל העולם ובה"ג תירץ דמצרים שבו למקומן דנתן להם הכתוב קצבה כדכתיב (יחזקאל כט) מקץ ארבעים שנה אקבץ את מצרים מן (ה) הגוים אשר נפוצו שם ואע"ג דגבי עמון כתיב ואחר כן אשיב את שבות בני עמון לא נתן להם קצבה כמו שאמר רבי יהושע לר"ג במס' ידים (פ"ד מ"ד) אמר ליה ר' יהושע והא כתיב ושבתי את שבות ישראל ויהודה ועדיין לא שבו והכי תניא בתוספתא דמסכת ידים בתר עובדא דיהודה גר העמוני שהודה ר"ג לרבי יהושע והותר לבא בקהל אמר ליה ר"ג גר מצרי כיוצא בזה אמר ליה למצרים נתן להם קצבה ור"ע לא אסיק אדעתיה שנתן להם קצבה וקשה לר"י על ההיא דברכות ומסכת ידים דמשמע דסנחריב בלבל עמון דהא כתיב בירמיה (מט) בעמון גבי חורבן שהחריבן נבוכדנצר מדוע ירש מלכם את גד ועמו בעריו ישב וגו' הלילי חשבון כי שודדה וגו' הרי משמע שבאותה שעה היו יושבים במקומם ובאותה פרשה כתיב ואחר כן אשיב את שבות בני עמון א"כ לא בלבלם סנחריב ואם בלבלם חזרו קודם שהחריבם נבוכדנצר וכן משמע נמי בחלק שבמקומם היו בימי נבוכדנצר דאמר התם (סנהדרין דף צו:) עמון ומואב שכני בישי דישראל הוו שלחו לנבוכדנצר תא (ו) עלייהו ונראה לר"י דגבי יהודה גר עמוני אחורבן דנבוכדנצר סמיך דנבוכדנצר נמי בלבל אע"ג דאין מוזכר בסוטה (דף מו: ושם) אלא סנחריב דקאמר עלה סנחריב ולא בלבלה נבוכדנצר ולא החריבה היינו משום דסנחריב לא היה מחריב אלא מעביר אותם לערים הגלת שלומים ולכך לא הוזכר בו חורבן אבל נבוכדנצר בלבל והחריב ואינו תולה הבלבול בסנחריב בברכות ובמסכת ידים אלא משום שהתחיל הבלבול ומשום דבלבל כל העולם כתיב [ט]סתם (ישעיה י) ואסיר גבולות עמים דמשמע בכל האומות ועיקר מילתא אנבוכדנצר סמיך וא"ת הא דאמר במגילה (דף יב:) דאמרו לו סנהדרין לאחשורוש זיל לגבי עמון ומואב דיתבי אדוכתייהו דכתיב שאנן מואב וגו' והלא כבר החריבן נבוכדנצר שהיה הרבה קודם אחשורוש וי"ל במילתא בעלמא הוא דאוקמוהו כי לא מואבים היו אותם שנתיישבו שם אלא שאר אומות ושמא גם ממואב היו מעורב בהם והיו קורין להם מואבים כמו בימי חכמים שהיו קורין ליהודה גר עמוני ועוד שלא היה הדבר ברור אם שבו ואם לא שבו ואף על פי שהגלם נבוכדנצר מ"מ לפי שלא גלו בימי סנחריב כשאר אומות אמרו לאחשורוש שעמד טעמם בם [מ]: **שלמה לא נסיב מידי.** דבהם דבק שלמה לאהבה כתיב שלא היה אלא דרך אהבה ולא דרך מתנות:

אם

עין משפט
נר מצוה

עח א מיי' פי"ב מהל' איסורי ביאה הלכה יח סמג לאוין קיז טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף ג:
עט ב מיי' שם הלכה יט טוש"ע שם סעיף ג:
פ ג מיי' פ"ה מהלכות מלכים הלכה ג:

◆

תוספות ישנים

א) ובשלמא אי לאו גיורת ניחא שנשאה שלמה דכל זמן שלא נתגיירה לא שייך איסור דמצרית ראשונה ואיסור הבא על הנכרית דחייב משום נשג"א עדיין לא נתקן עד בית דינו של חשמונאי וגם קנאים פוגעין בו ליכא דלא שייך רק בצנעא אבל בפרהסיא לא ושמא שלמה בצנעא לקחה אבל כיון דנגיירה קשה היכי נשאה דהא הויא לה מצרית ראשונה: כדי שיהא בן בני ראוי לבא בקהל, ותימה שהרי גם בנו מותר לבא בקהל דהא אמרינן בא סנחריב ובלבל כל העולם כולו. וי"ל שאני הכא משום (דאמרינן בה"ג) [דכתב בה"ג] שמצרים חזרו למקומן דכתיב מקץ ארבעים שנה אקבץ את מצרים ואע"ג דגבי עמון נמי כתיב ושבתי את שבות בני עמון התם לא כתיב שום זמן ושמא עדיין לא בא אבל גבי מצרים כתיב מקץ ארבעים שנה וא"כ מסתמא שבו למקומן. ובתוספתא קאמר בהדיא אמר לו ר"ע מנימין טעית בא סנחריב ובלבל כל העולם כולו ומ"מ פריך שפיר הכא וכי תימא הנך אזלו לעלמא וכו' שהרי בימי שלמה עדיין לא בלבל אותם סנחריב:

◆

מוסף רש"י

אני מצרי ראשון. הוא עצמו נתגייר (סוטה ט.). אשיא לבני מצרית שניה. בת מצרית גיורת וגר מצרי, שהיא היא שניה לגירות, כדי שיהא בן בני שלישי וראוי לישא בת ישראל דכתיב (דברים כג) בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל ה', שאם הייתי משיא לבני מצרית ראשונה, היה בן בני שני תלד האם, דאמר ביבמות (עח.) ובקדושין (סז.) בנים אשר יולדו להם, הלך אחר פסולן. מנימין לית ליה הא דאמר בברכות (כח.) שהעמונים והמצרים מותרין לבא בקהל שכבר עלה סנחריב ובלבל את כל האומות, והכא נמי קתני בתר דהך מילתא בתוספתא דקדושין אמר לו ר"ע מנימין טעית שכבר עלה סנחריב ובלבל כו' (סוטה ט.). אלא מהא ליכא למשמע מינה. דדלמא מתני' לאו כולה דוקא, אלא חדא מנייהו דוקא, או רישא או סיפא, ותנא אידך אטו ההוא ולא ידעינן הי מנייהו דוקא דנגמר מניה (שבת קכא.). שהמלך פורץ. גדרות אחרים, לעשות דרך. לשדהו ולכרמו (סנהדרין כ:). או: פורץ גדר שדה אחרים לעשות לו דרך ולאוכלוסין שלו, דאמרינן בב"ב (נט:) דרך המלך אין לו שיעור (ב"ק ס:). שהמלך פורץ בתים וגדר מלפניו לעשות לו דרך ולא יטה ימין ושמאל, וכספרי בפרשת המלך נפקא לן מקראי, ונראה בעיני דמהכתב (דברים יז) לבלתי רום לבבו מאחיו קדרים בגדלתו משל אחיו, כדדרשינן נמי והכהן הגדול מאחיו (רשב"ם ב"ב צט:). מדיו במדתו. נתפסו להיות כמדת דוד משנמשח בשמן המשחה, אף שהיו של שאול שהיה גבוה מכל העם משכמו ומעלה (שמואל א יז לח).

מסורת הש"ס

א) רש"ל, ב) לקמן עח. סוטה ט. [תוספ' קדושין פ"ה], ג) [ברכות כח. ע"ש], ד) נזיר כג: הוריות י., ה) [כריתות טו:], ו) כרתות נח., ז) ב"ק ס: ב"ב ק: סנהדרין כ:, ח) [לעיל סט. יש"נ], ט) [ע"ש], י) [לקמן עז:], כ) [שם], ל) ל"ל התם. יעב"ץ, מ) [וע"ע תוס' מגילה יב: ד"ה זיל ותוס' סוטה ט. ד"ה מנימין].

◆

תורה אור השלם

1. מן הגוים אשר אמר יי אל בני ישראל לא תבאו בהם והם לא יבאו בכם אכן יטו את לבבכם אחרי אלהיהם בהם דבק שלמה לאהבה: מלכים א יא ב
2. וכראות שאול את דוד יצא לקראת הפלשתי אמר אל אבנר שר הצבא בן מי זה הנער אבנר ויאמר אבנר חי נפשך המלך אם ידעתי: שמואל א יז נה
3. ויבא דוד אל שאול ויעמד לפניו ויאהבהו מאד ויהי לו נשא כלים: שמואל א טז כא
4. ודוד בן איש אפרתי הזה מבית לחם יהודה ושמו ישי ולו שמנה בנים והאיש בימי שאול זקן בא באנשים: שמואל א יז יב
5. וילבש שאול את דוד מדיו ונתן קובע נחשת על ראשו וילבש אתו שריון: שמואל א יז לח
6. ולו היה בן ושמו שאול בחור וטוב ואין איש מבני ישראל טוב ממנו משכמו ומעלה גבה מכל העם: שמואל א ט ב
7. לא יבא עמוני ומואבי בקהל יי גם דור עשירי לא יבא להם בקהל יי עד עולם: דברים כג ד
8. לא יבא ממזר בקהל יי גם דור עשירי לא יבא לו בקהל יי: דברים כג ג
9. לא תתעב אדמי כי אחיך הוא לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו: דברים כג ח
10. על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקללך: דברים כג ה
11. ויאמר המלך שאל אתה בן מי זה העלם: שמואל א יז נו

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' והא אנן לא תנן הכי פלוע: (ב) שם ויצא באוכלוסא (ה"ק שאול) תא"מ. ונ"ב ס"א ה"ק זיל שאל: (ג) שם טעמא דקרא על דבר אשר: (ד) רש"י ד"ה ותיפוק ליה וכו'. נ"ב ס"א דאפילו הוי גיורת הא הוי מצרית ראשונה ואסירא ליה: (ה) תוס' ד"ה מנימין וכו' את מצרים מן העמים אשר נפוצו שמה ואע"ג: (ו) בא"ד תא אסיק עלייהו: